

2016

4. ÇEYREK RAPORU

TÜRKİYE'NİN TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri **A**raştırması ING Bank

1. GİRİŞ/3

- 1.1 ING Bank Genel Müdürü Pinar Abay'ın Önsözü/3
- 1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz/5

2. ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR/6

- 2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri/6
- 2.2. Tasarruf Araçları Tercihi/16
- 2.3. 2016 4. Çeyrek Sonuçları/18

3. METODOLOJİ/19

- 3.1. Amaç ve Yöntem/19
- 3.2. Demografik Bilgiler/20
- 3.3. Tasarrufun Tanımı/22

4. EKONOMİST YORUMU/23

5. İLETİŞİM BİLGİLERİ/29

“ ‘Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri’ Araştırmamızın 2016 yılı dördüncü çeyrek sonuçlarına göre; kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı %14.5 olarak gerçekleşti.

Araştırmanın başladığı 2011 sonundan itibaren toplanan tüm verilere baktığımızda tasarruf sahipliğinin dalgalı ve düşük bir eğilimle artmaya devam ettiğini ve 2016 yılındaki tasarruf sahipliği trendinin 2015’e kıyasla daha yüksek olduğunu görüyoruz.

2016’nın üçüncü çeyreğinde, ülkemizde ve dünyada yaşanan belirsizlik ortamı ve iş gücü piyasasına dair olumsuz beklentiler tasarruf oranını rekor seviyeye taşımıştı. Dördüncü çeyrek sonuçlarına baktığımızda ise işsizlikteki ve çeyreklik dönemdeki enflasyonda yukarı yönlü seyre karşılık, gerileyen mevduat faizi oranları tasarruf sahipliğindeki düşüşü izah etmekte kılavuz olabilir. Öte yandan tasarruf sahipleri içerisinde düzenli tasarruf yapanların oranı 2016 yılı boyunca %59-64 aralığında dalgalandı.

Tasarruf sahibi olan kişiler arasında, “geleceğe yatırım” amacıyla tasarruf yapanların oranının bir önceki döneme kıyasla azaldığını ve %38’e gediğini görüyoruz. “Çocuklarım için” ve “beklenmedik durumlara karşı” gerekçeleri önceki dönemle benzer seviyede kaldı, sırasıyla %31 ve %22 oranlarında gerçekleşti.

Tasarruf sahipleri içerisinde “25-34 yaş grubu”, 2013 yılının üçüncü çeyreğinden beri en yüksek paya sahip. Açıklanan son verilere göre; 2016’nın dördüncü çeyreğinde bu yaş grubu %31 ile ağırlığını korurken, daha önceki dönemlerde oldukça yüksek olan ve zaman zaman ikinci sırada yer alan “18-24 yaş grubunun” payı %11’e düştü. Son 3 dönemdir yükselişte olan “tasarruf sahiplerinin yaş ortalaması” 2016’nın son çeyreğinde 39,5 olarak hesaplandı. Tasarrufu olmayan bireyler içerisinde yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı hem 2015 yılına kıyasla hem de yıl içerisinde büyük bir değişim geçirmedi ve

Pınar Abay | ING Bank Genel Müdürü

TÜRKİYE’NİN
TASARRUF
EĞİLİMLERİ’
ARAŞTIRMAMIZIN
2016 YILI
DÖRDÜNCÜ ÇEYREK
SONUÇLARINA
GÖRE;
**KENTSEL
NÜFUSTA
TASARRUF
SAHIPLIĞI ORANI
%14.5 OLARAK
GERÇEKLEŞTİ.**

“

%30-34 bandında hareket etti. Öte yandan **“tasarrufu olmayan ve gelecekte de tasarruf yapmayı planlamayanların”** oranı ise **%59** ile bir önceki çeyreğe göre küçük bir artış kaydetti ve bir yıldan uzun süreden beri gözlenen en yüksek düzeye geldi.

Bir önceki çeyrek ile karşılaştırıldığında en çok tercih edilen tasarruf aracı olan **“yastık altı altın ve nakit”** oranı **%20’ye** gelerek bir puan artış gösterdi. 2016 dördüncü çeyrek sonuçlarına göre sistem içi tasarruflarda **“TL vadeli hesapların”** payı yine bir önceki çeyreğe göre **%27’den %22’ye** düşerken, **“vadesiz hesap”** %8’den **%13’e** yükseldi.

Uzun vadeli bir yatırım aracı olan ve kamu tarafından teşvik edilen **“Bireysel emeklilik fonları/ hayat sigortaları”** kaleminin payı yukarı yönlü eğilimini korumuş ve dördüncü çeyrekte **%30’a** ulaşarak hem bu dönem en çok tercih edilen tasarruf aracı oldu, hem de araştırmanın başlangıcı olan 2011 yılından bu yana en yüksek düzeye geldi.

Araştırmamızın daha detaylı incelemesinin ve ekonomist yorumlarının yer aldığı 2016 yılı 4. çeyrek sonuçlarına raporlar sayfamızdan da ulaşabilirsiniz.

EKONOMİDEKİ BELİRSİZLİĞİ GÖSTERME
AÇISINDAN ÖNEMLİ BİR MAKRO DEĞİŞKEN
OLARAK ÖNE ÇIKAN ENFLASYON VE YÜKSEK
MEVDUAT GETİRİSİ HANE HALKININ TASARRUF
SAHİPLİĞİ ORANINI DESTEKLEMİŞ GÖZÜKMEKTEDİR.

**EKONOMİDEKİ BELİRSİZLİĞİN ARTIP GÜVEN
ORTAMININ BOZULMASI, HANE HALKININ, TEDBİR
KAYNAKLI TASARRUF ETME TERCİHİNİ
DESTEKLEMEDİR.**

TÜRKİYE'DE BİREYSEL TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI'NI NİÇİN YAPIYORUZ?

Ülkemizde, tasarruf oranı bakımından dünyada alt sıralarda yer alıyor. Öte yandan yüksek oranlı sürdürülebilir büyüme için iç tasarruf oranlarının artması gerektiği biliniyor. Tasarruf artışını teşvik etmek için çeşitli ekonomik tedbirler tartışılıyor, bazı uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyor.

Bu süreçte tasarruflarla ilgili veri ihtiyacı da artıyor. TÜİK'in özellikle son yıllarda ekonomik konularla ilgili istatistik üretiminde ciddi gelişmeler sağladığı açık. Bununla birlikte tasarruf eğilimleri ve tasarruf düzeyi hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu söylemek zor.

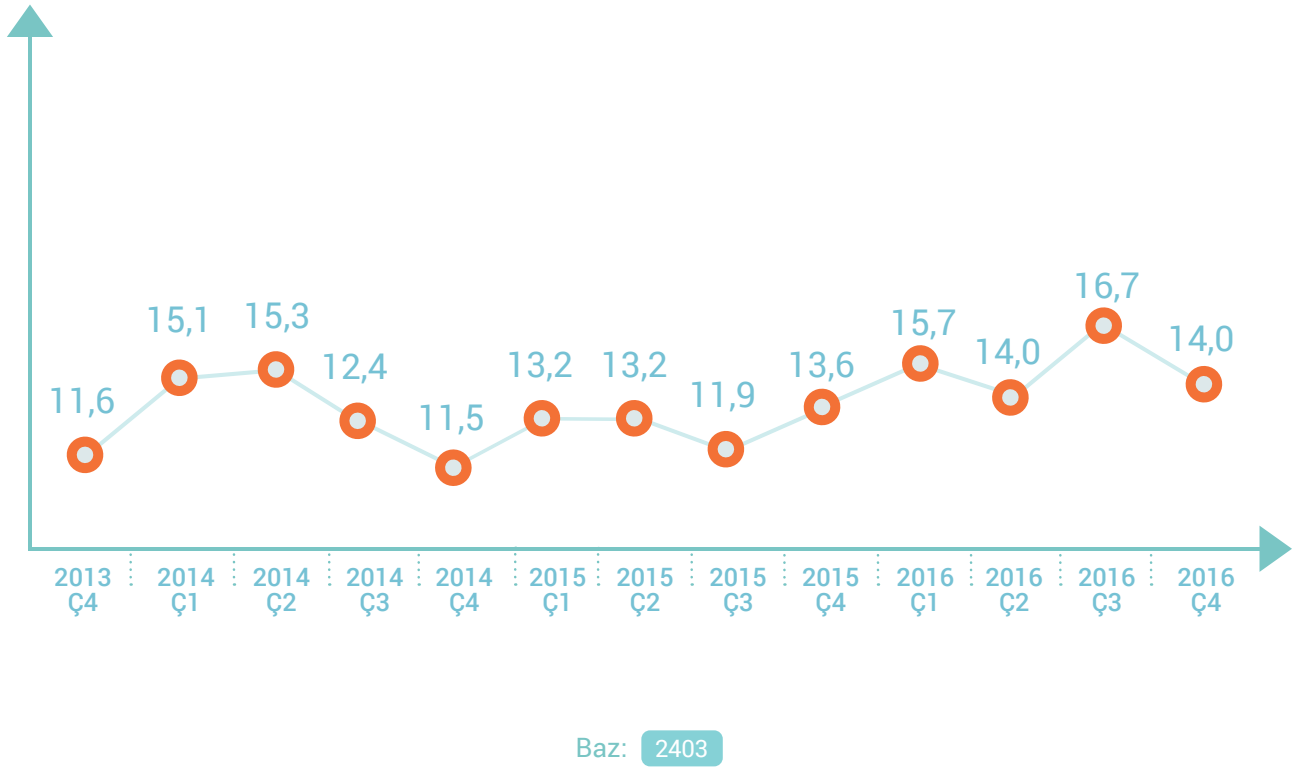
T.C. Merkez Bankası ve BDDK tarafından yayınlanan bankacılık sistemi içindeki tasarruflara ilişkin veriler önemli bir boşluğu doldurmakla birlikte, ülkemizdeki 'ortalama birey'in geliri ve tasarrufları arasındaki ilişkiyi bir trend olarak izlemek, bu konudaki araştırmacılara ve politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

İşte bu araştırmayla, ülkemizdeki 'ortalama birey'in tasarruf yapıp yapmadığı, tasarruf yapma veya yapmama nedenleri, en çok kullanılan tasarruf araçları, bireysel gelirler, aylık tasarruf oranı ve nakte dönüştürülebilir tasarruf miktarı 3'er aylık bazlarda düzenli olarak incelenmektedir. Amaç, ülkemizde tasarruflarla ilgili bilgi ihtiyacına katkı sunmaktır.

2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri

2016'NIN 4. ÇEYREĞİNDE TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI DÜŞMÜŞTÜR

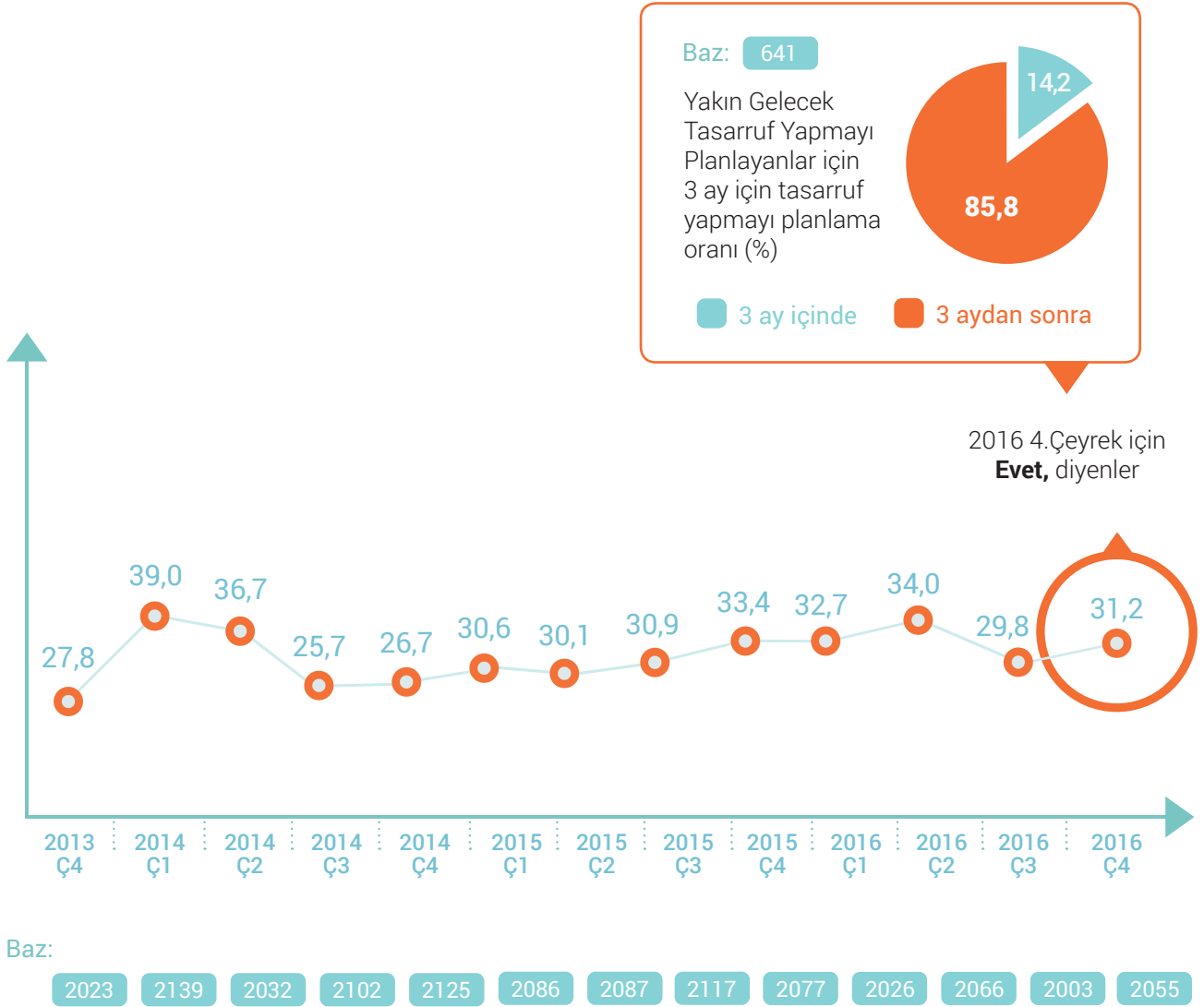
Tasarruf sahiplerinin oranı (%)

- 2016 yılının son çeyreğinde, tasarruf sahipliği oranının **%16,7'den %14,5'e** gerilediği tespit edilmiştir.
- Tasarruf sahipliği oranının 2016 yılının tüm dönemlerinde geçtiğimiz yılın dönemlerine kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

YAKIN GELECEKTE TASARRUF YAPMAYI PLANLAYANLAR

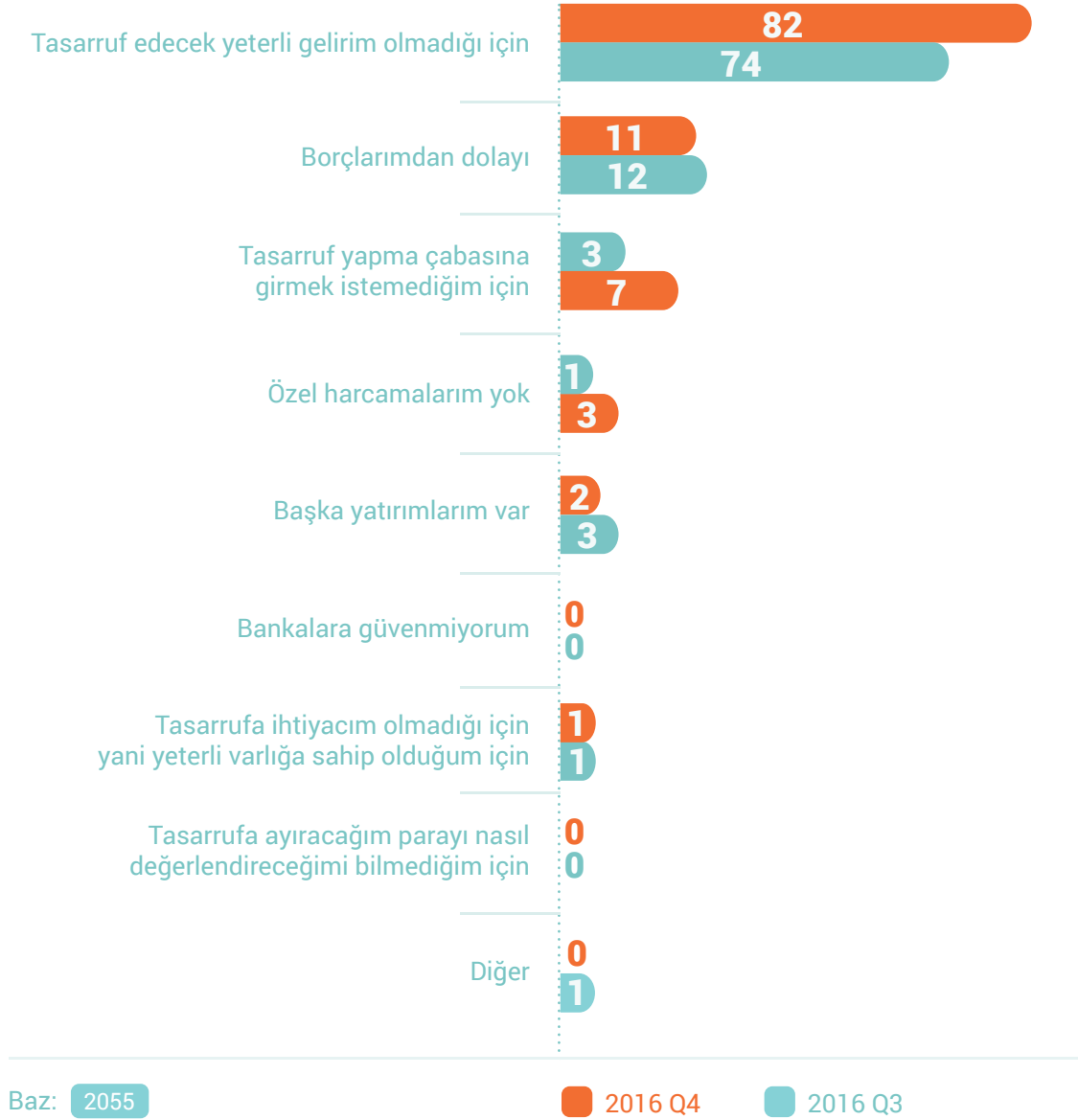
Tasarrufu Olmayanlar için Yakın Gelecekte Tasarruf Yapmayı Planlayanlar (%)

- 2016 son çeyreğinde hem yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı (**%29,8 vs. %31,2**), hem de **"3 ay içinde"** tasarruf edeceklerin oranı (**%15,7 vs. %14,2**) önceki dönemle benzer seviyededir.
- Buradan yola çıkarak yakın gelecekte tasarruf yapma eğilimi konusunda 2016'nın 3. çeyreği ile son çeyreği arasında farklılaşma olmadığı söylenebilir.

TASARRUFU OLMAYANLARIN TASARRUF EDEMEME GEREKÇELERİ

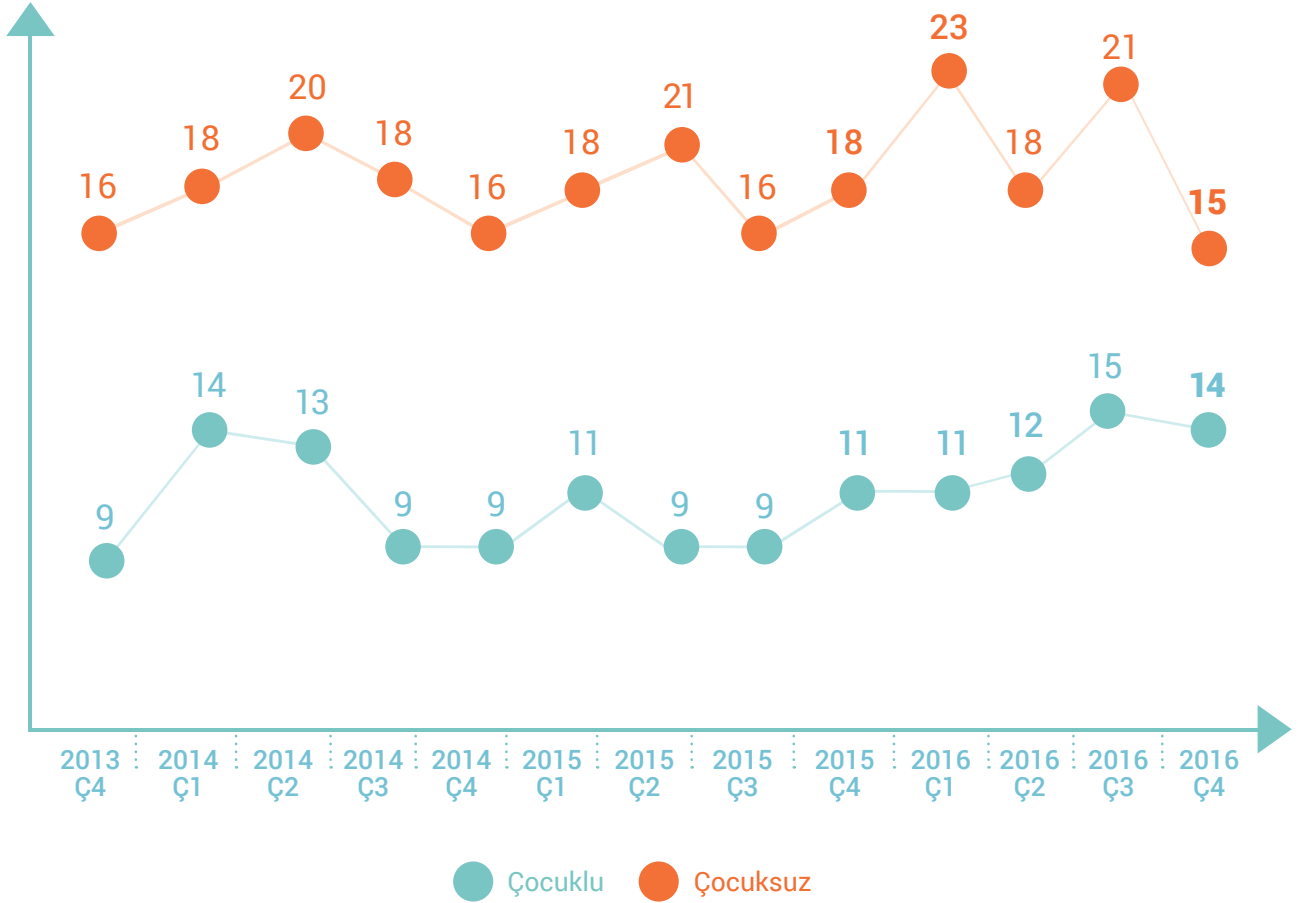
Tasarrufu Olmamasının Nedeni (%)

- 2016 yılının son çeyreğinde **“tasarruf edecek yeterli geliri olmadığı için”** tasarruf edemediğini belirtenlerin oranı önceki döneme kıyasla anlamlı oranda yükselmiştir (%74 vs. %82).
- “Borçlarından dolayı”** tasarruf edemeyenlerin oranı bu dönem de sabit kalırken, **“tasarruf yapma çabasına girmek istemediği için”** tasarruf edemeyenlerin oranı ise 3. çeyreğe göre anlamlı oranda düşmüştür (%7 vs. %3).

ÇOCUKLU VE ÇOCUKSUZ BİREYLERDEKİ TASARRUF SAHİPLİĞİ

Tasarruf Sahiplerinin Oranı (%)

Çocuğu olanlar için baz

1578 1495 1484 1587 1583 1551 1508 1529 1454 1508 1483 1626 1628

Çocuksuz olanlar için baz

822 903 915 815 818 852 895 874 950 896 920 778 775

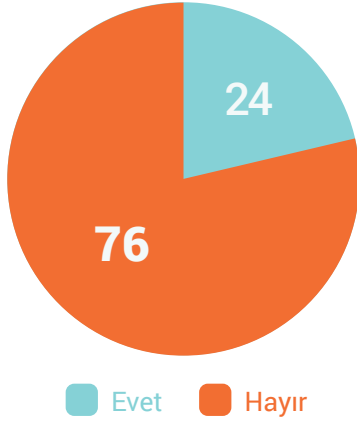
- Çocuklu bireylerin tasarruf oranı önceki dönemle benzer seviyede kalırken (%15 vs. %14), çocuksuз bireyler arasında tasarruf sahibi olanların oranının anlamlı oranda düşmüştür (%21 vs. %15).
- Bu dönem düşüşte olan genel tasarruf oranının büyük oranda çocuksuз bireylerin tasarruf sahipliğindeki düşüşten kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

TASARRUF PLANLAYANLARIN ORANI; ÇOCUKLU BİREYLERDE DÜŞMÜŞ, ÇOCUKSUZLARDA ARTMIŞTIR

Çocuğu Olup Tasarruf Yapmayanlar (%86)

Baz: 1400

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

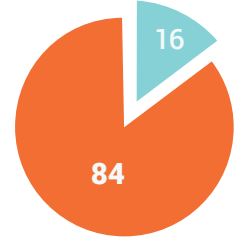

Evet diyenler

Baz: 337

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz?(%)

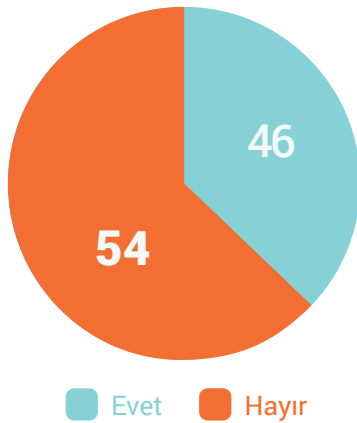
■ 3 ay içinde ■ 3 aydan sonra

Çocuğu Olmayıp Tasarruf Yapmayanlar (%85)

Baz: 655

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

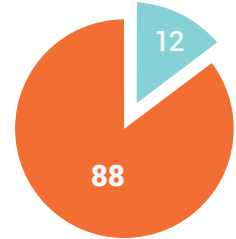

Evet diyenler

Baz: 304

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz?(%)

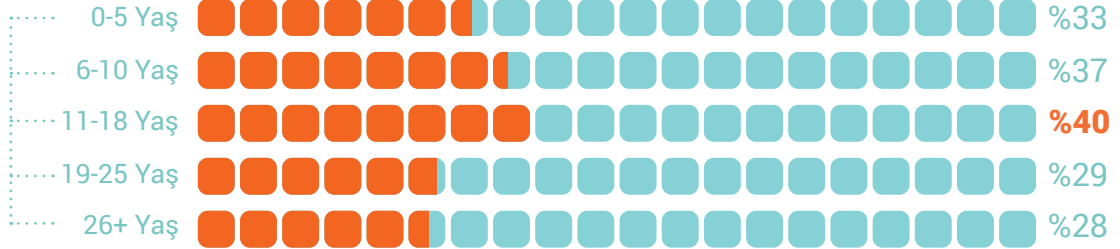
■ 3 ay içinde ■ 3 aydan sonra

- 2016'nın son çeyreğinde hem tasarrufu olmayan çocuklu bireylerde (%23 vs. %24) hem de tasarrufu olmayan çocuksuz bireylerde (%44 vs. %46) tasarruf yapmayı planlayanların oranı benzer seviyede kalmıştır.
- Tasarruf yapmayı planlayan çocuklu bireyler arasında 3 ay içerisinde tasarruf edeceklerin oranı da %12'den %16'ya ulaşmıştır. Çocuksuz bireylerde ise, %20'den %12'ye bir gerileme söz konusudur.

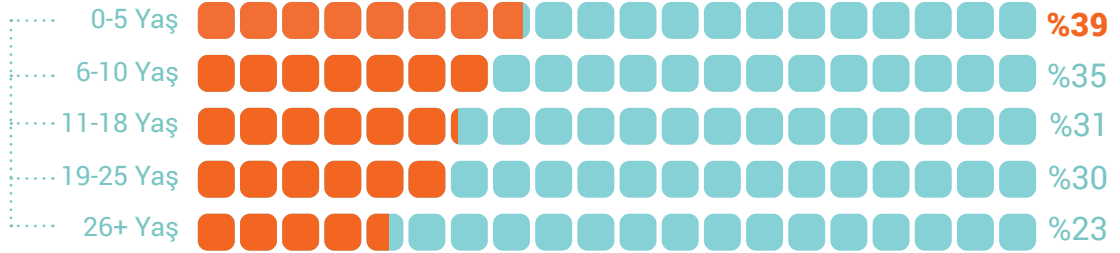
ÇOCUKLU BİREYLERDE ÇOCUK YAŞLARI

Toplam Çocuklular

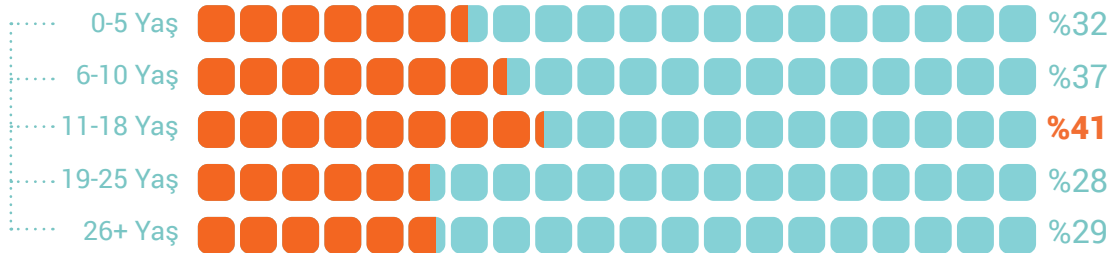
Baz: 1628

Tasarruf Sahibi Çocuklular

Baz: 228

Tasarruf Sahibi Olmayan Çocuklular

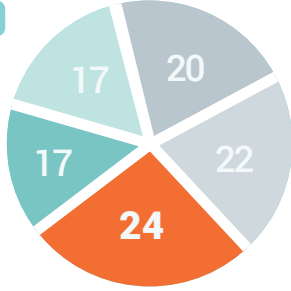
Baz: 1400

- Çocuklu bireylerin yaş grubu dağılımı içerisinde 19-25 yaş grubu çocuklarda **%24'den %29'a** yükseliş görülmektedir. Bunun haricinde diğer yaş gruplarının dağılımı önceki dönemle benzer seviyededir.
- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı içerisinde 0-5 yaş arası çocuklar en büyük orana sahiptir. Önceki döneme kıyasla 19-25 yaş grubundaki artış (**%18 vs. %30**) ile 26+ grubundaki düşüş (**%32 vs. %23**) dikkat çekmektedir.
- 11-18 yaş grubu, tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireyler içerisinde en büyük paya sahip olan gruptur. Önceki dönemle bu dönem arasında yaş grupları dağılımı açısından bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

ÇOCUKLARIN YAŞ DAĞILIMI

Toplam Çocukların Yaş Dağılımı (%)

Baz: 1628

0-5
Yaş

6-10
Yaş

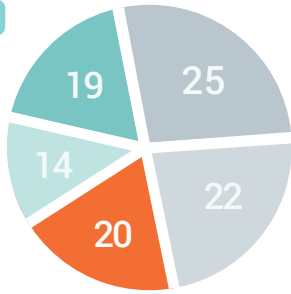
11-18
Yaş

19-25
Yaş

25+
Yaş

Tasarruf Sahibi Bireylerde Çocukların Yaş Dağılımı (%)

Baz: 228

0-5
Yaş

6-10
Yaş

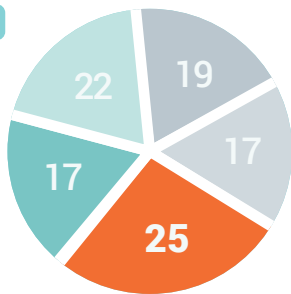
11-18
Yaş

19-25
Yaş

25+
Yaş

Tasarruf Sahibi Olmayan Bireylerde Çocukların Yaş Dağılımı

Baz: 1400

0-5
Yaş

6-10
Yaş

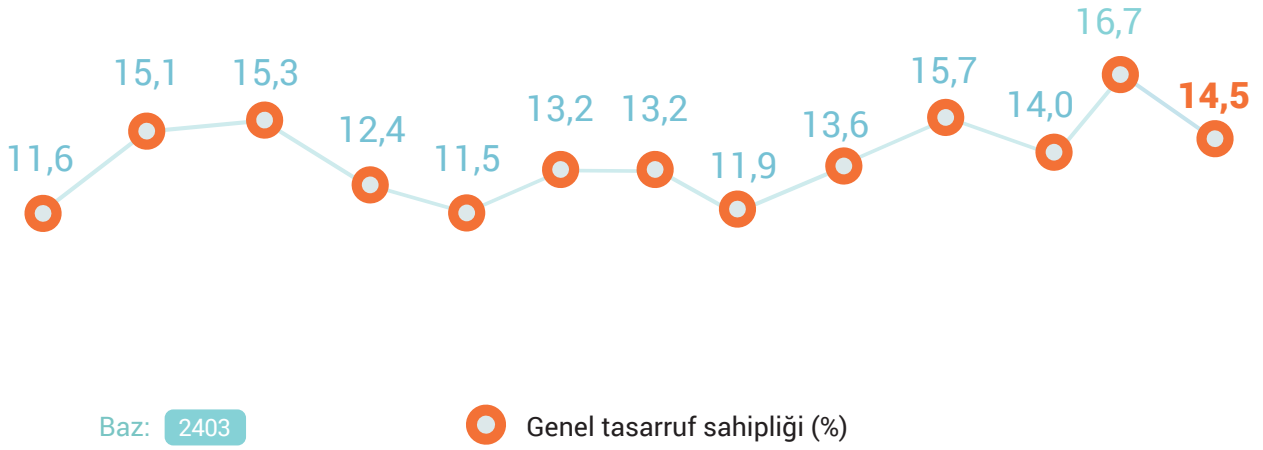
11-18
Yaş

19-25
Yaş

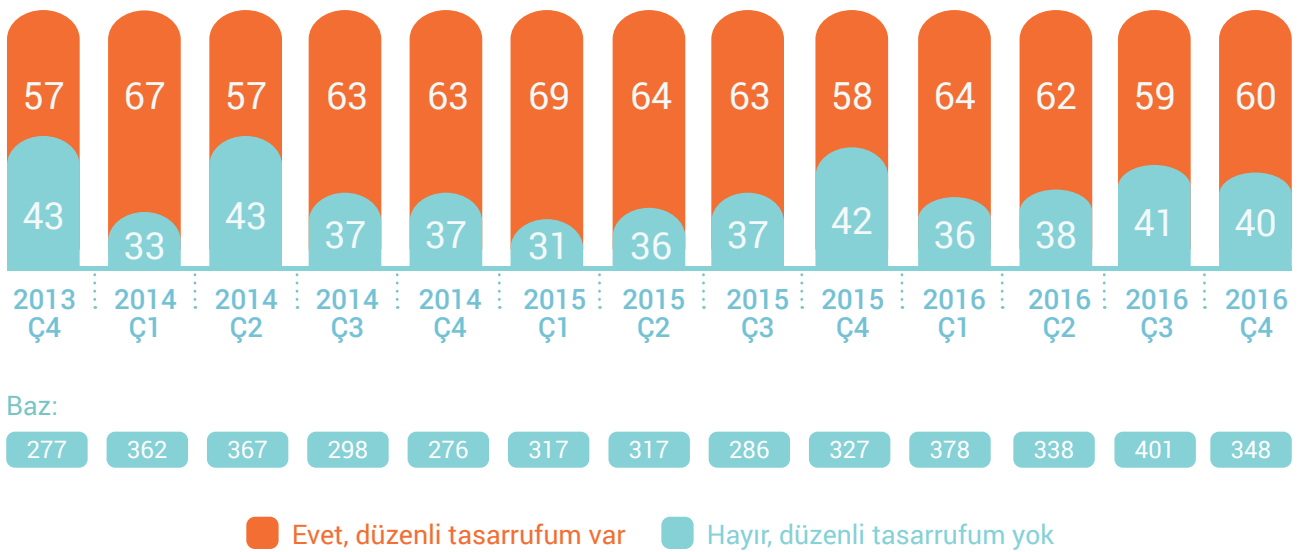
25+
Yaş

- Bu dönem toplam çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grupları dağılımı ile önceki dönem arasında bir farklılaşma yoktur.
- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grupları arasında 19-25 yaş grubu oranı **%12'den %19'a** yükselirken, 26+ yaş grubu **%21'den %14'e** düşmüştür.
- Bu dönem tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı önceki dönemle benzer seviyededir.

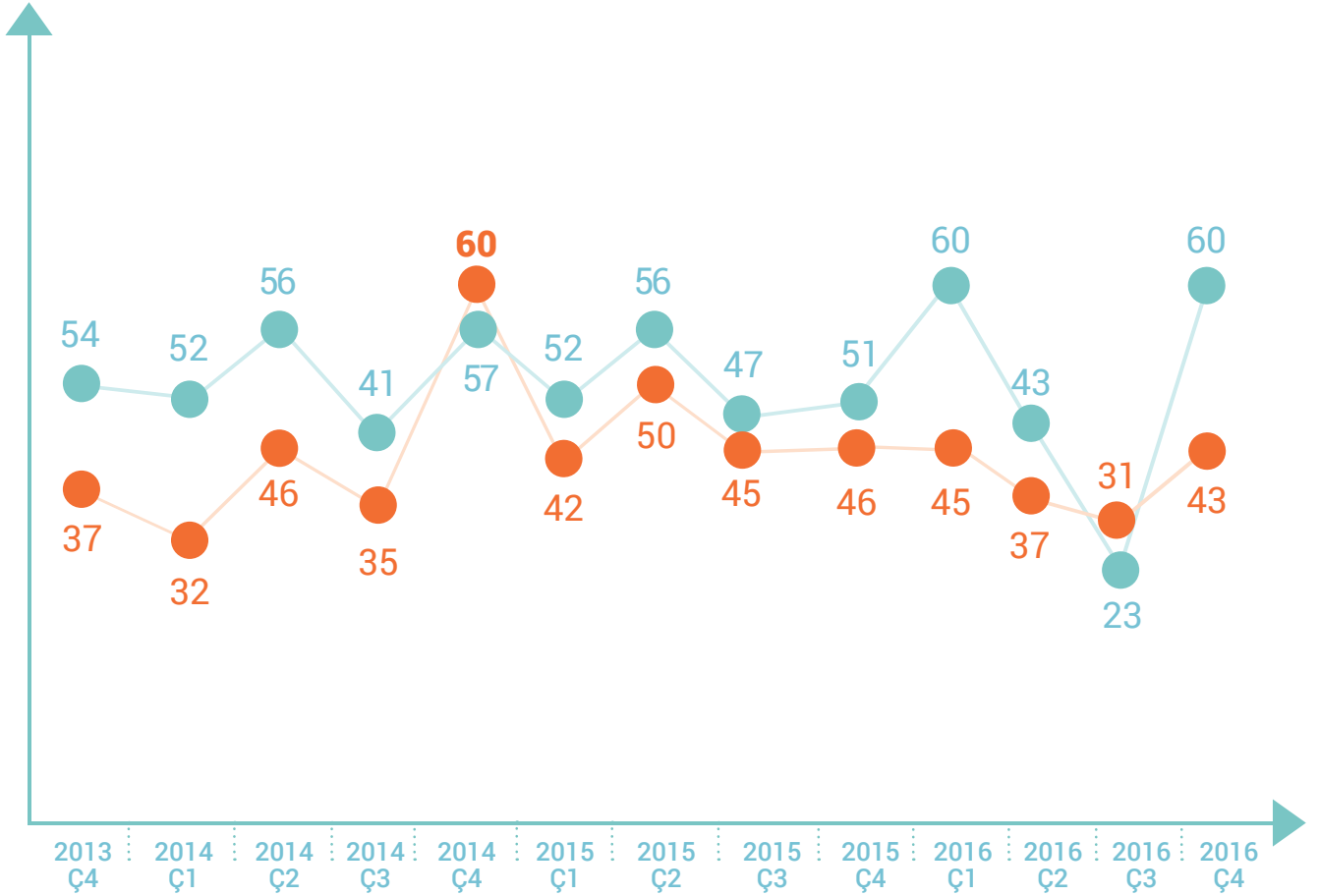
TASARRUF YAPMAK ASLINDA BİR ALIŞKANLIK

Düzenli tasarruf yapma oranı (tasarruf sahipleri içinde)

Düzenli Tasarruf Yapmayanlar için 3 ay içinde veya daha sonra tasarruf yapma eğilimi (%)

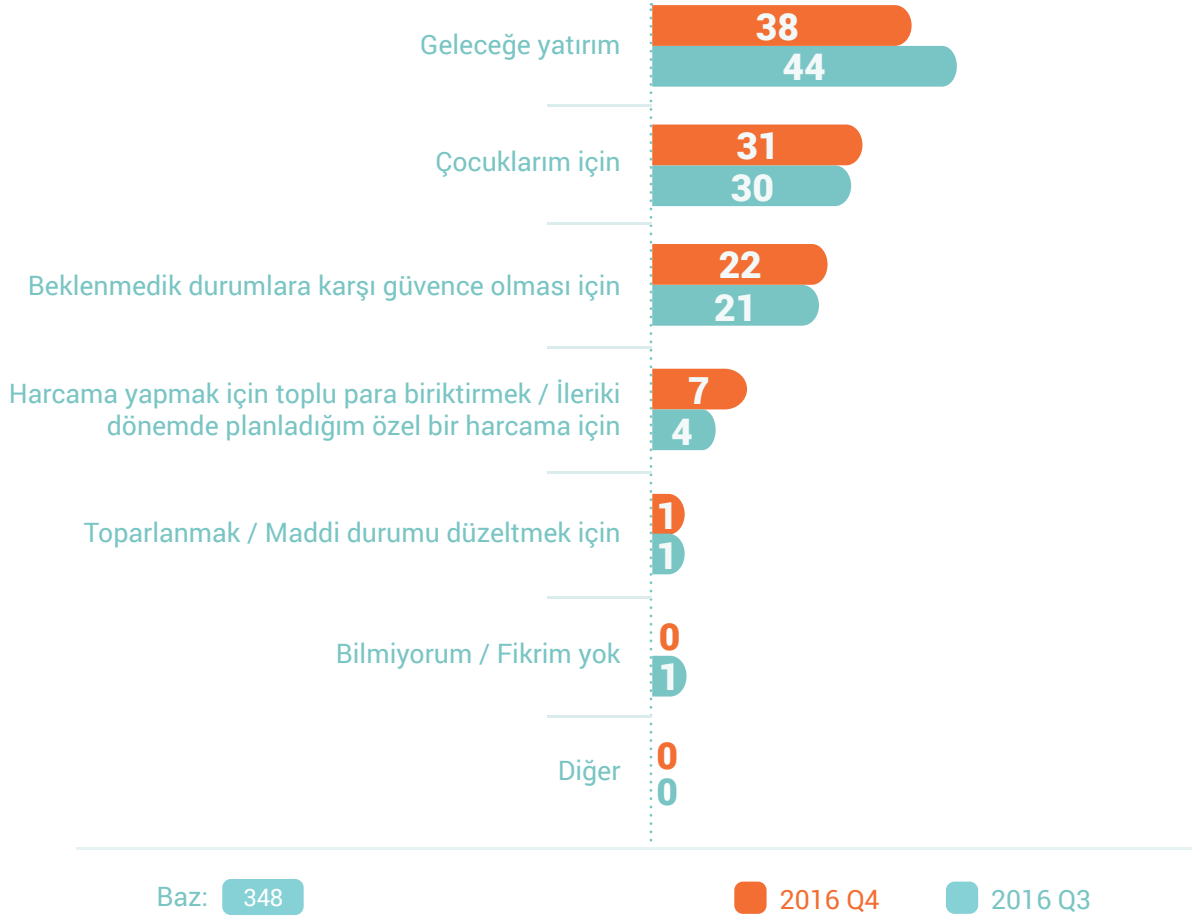
Baz:

152	119	119	158	111	103	98	113	105	138	136	165	140
-----	-----	-----	-----	-----	-----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

- Son 3 ay içinde tasarruf yapma oranı (%)
- Gelecek 3 ay içinde tasarruf yapacak olma eğilimi (%)

- Bu dönem tasarruf sahipleri içerisinde düzenli tasarruf yapanların oranı önceki dönemle aynı seviyededir (**%59 vs. %60**).
- Düzenli tasarruf yapamayanların içerisinde hem son 3 ay içinde hem de gelecek 3 ay içinde tasarruf yapacak olma eğilimi önceki döneme kıyasla artmıştır. Gelecek 3 ay içinde tasarruf yapma eğiliminde 2 dönemdir devam eden düşüş, bu dönem anlamlı oranda yükselerek 2016'nın ilk çeyrek seviyesine ulaşmıştır.

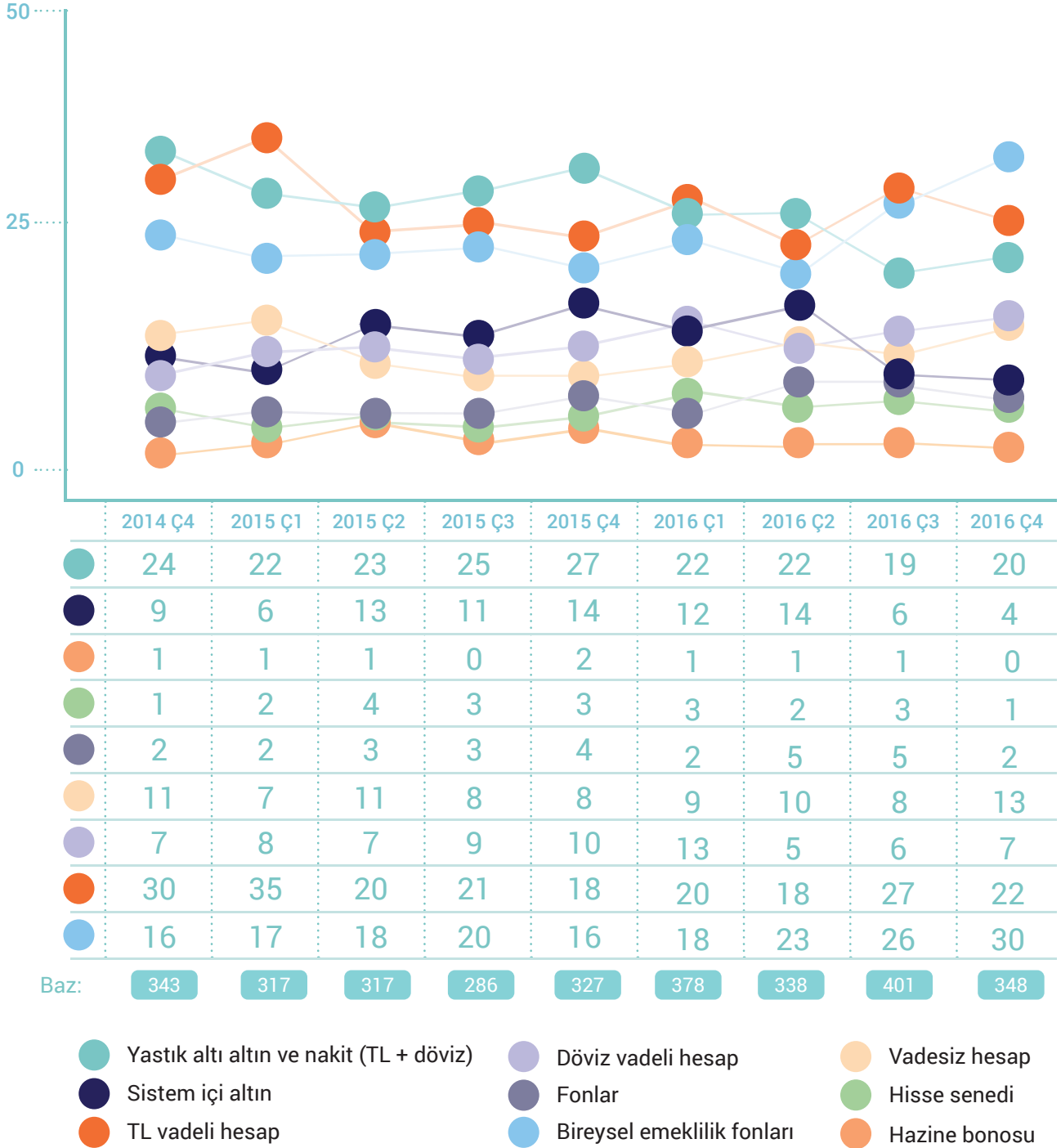
TASARRUFU OLANLARIN TASARRUF YAPMA GEREKÇELERİ

- Tasarruf yapma gerekçeleri içerisinde genellikle en çok ifade edilen **“geleceğe yatırım”** gerekçesinin oranı geçen dönem olduğu gibi bu dönem de gerilemiştir (**%44 vs. %38**).
- “Çocukları için”** (%30 vs. %31) ve **“beklenmedik durumlara karşı güvence olması için”** (%21 vs. %22) tasarruf yaptığını belirtenlerin oranı ise önceki dönemle benzer seviyede kalmıştır.

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi

2016 BOYUNCA YÜKSELİŞTE OLAN “BİREYSEL EMEKLİLİK FONLARI” SON ÇEYREKTE %30'A ULAŞMIŞ VE EN ÇOK TERCİH EDİLEN OLMUŞTUR

NOT: “Bu soru çoklu cevap” olduğu için bu kalemlerin toplamaları %100’ü geçmektedir. Karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

YASTIK ALTI TL VEYA DÖVİZ NAKİT, YASTIK ALTI ALTIN VE SİSTEM İÇİN ALTIN ARAÇLARINDA ÖNCEKİ DÖNEME KİYASLA FARKLILAŞMA GÖRÜLMEMEKTEDİR.

%	2015 Ç4	2016 Ç1	2016 Ç2	2016 Ç3	2016 Ç4
Sistem dışı ve sistem içi altın+sistem dışı nakit (TL veya döviz)	41	34	36	25	24
Altın veya diğer değerli taş ve metal (sistem dışı)	8	5	10	6	8
Altın veya diğer değerli taş ve metal hesabı (sistem içi)	14	12	14	6	4
Yastık altı döviz veya TL (nakit)	19	17	12	13	12

Baz:

327

378

338

401

348

2016 4. ÇEYREK SONUÇLARI

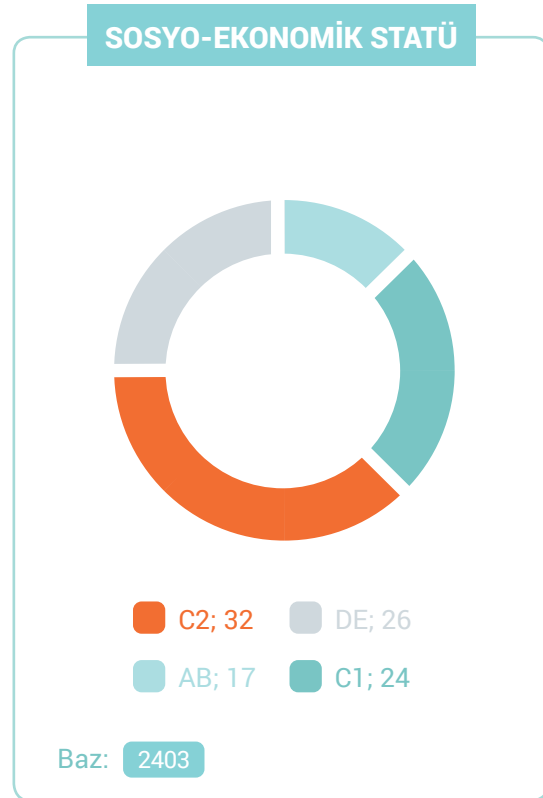
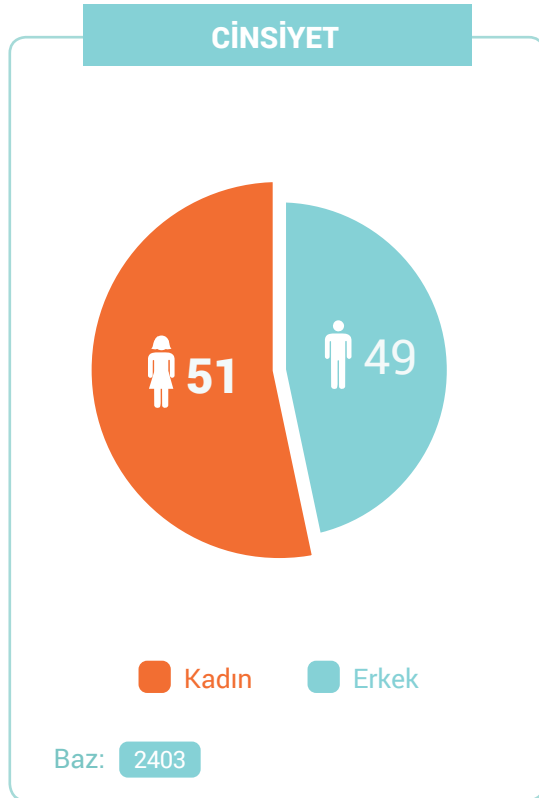
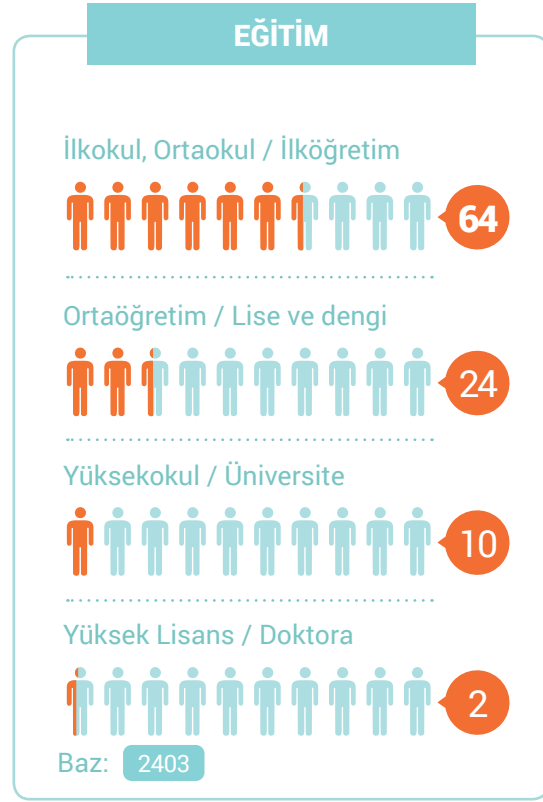
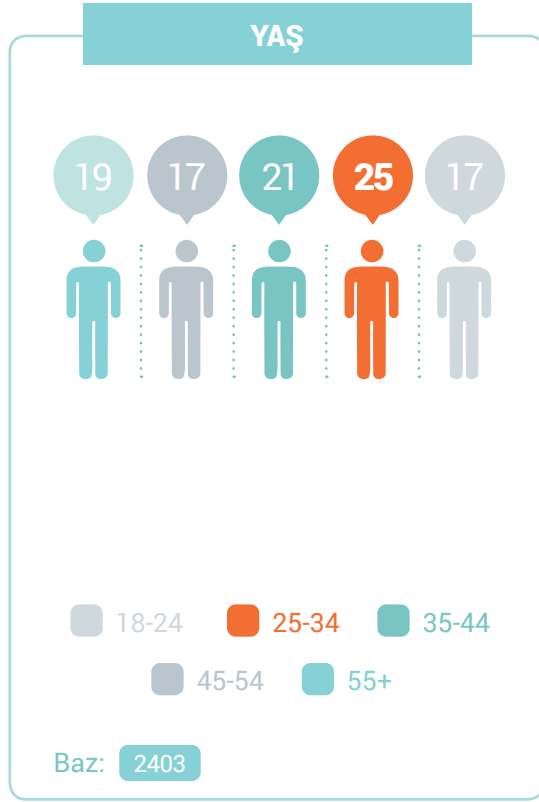
- Tasarruf sahipliği oranı 2016'nın son çeyreğinde 2 puan düşerek **%14,5'e** gerilemiştir. Ancak 2016 yılındaki tasarruf sahipliği trendinin 2015'e kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.
- Tasarruf sahipleri içerisinde 18-24 yaş grubunun oranı bu dönem **%19'dan %11'e** gerilemiştir. Toplam 18-24 yaş grubu içerisinde tasarruf yapanların oranı da **%19'dan %9'a** gerilemiştir. Bu durumun sonucu olarak da tasarruf sahibi bireylerin yaş ortalamasının giderek yükseldiği tespit edilmiştir (**38,2 vs. 39,5**).
- Bu dönem, tasarrufu olmayan bireyler nezdinde hem yakın gelecekte tasarruf yapmayı düşünenlerin oranı (**%29,8 vs. %31,2**) hem de 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı (**%15,7 vs. %14,2**) 2016'nın 3. çeyreği ile benzer seviyededir.
- Tasarruf yapamayan bireylerin en temel gerekçesi olan **"gelir yetersizliği"** bu dönem anlamlı oranda yükselmiştir (**%74 vs. %82**). Bu gerekçenin altında en çok dile getirilen alt gerekçelerin **"temel giderlerden kaynaklı gelir yetersizliğinden"** kaynaklandığı görülmektedir.
- Bu dönem çocuklu bireyler arasındaki tasarruf sahipliği oranı aynı kalırken (**%15 vs. %14**), çocuksuz bireylerde düşmüştür (**%21 vs. %15**). Yakın gelecekte tasarruf yapmayı düşünenlerin oranı ise her iki grupta da önceki dönemle benzer seviyededir. 4-16 yaş arası çocuğu olan bireylerin %80'i çocuğuna tasarruf alışkanlığı kazandırmaya çalıştığını belirtmiştir.
- Tasarruf sahipleri arasında düzenli tasarruf yapma oranı bu dönem seviyesini korumuştur (**%41 vs. %40**). Düzenli tasarruf yapmayanlar içerisinde hem **"son 3 ayda"** (**%31 vs. %43**) hem de **"gelecek 3 ayda"** (**%23 vs. %60**) tasarruf edenlerin oranı yükselmiştir.
- **"Geleceğe yatırım"**, amacıyla tasarruf yapanların oranı bu dönem de düşmeye devam etmiştir (**%44 vs. %38**). **"Çocuklarım için"** ve **"beklenmedik durumlara karşı"** gerekçeleri ise önceki dönemle benzer seviyede kalmıştır.
- 2016 yılı boyunca yükselişte olan **"bireysel emeklilik sistemi"** bu dönem en çok tercih edilen tasarruf aracı olmuştur (**%30**).

3.1. AMAÇ VE YÖNTEM

- Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de **kentsel** yerleşim yerlerinde **18 yaş ve üzerindeki bireylerin tasarruf eğilimlerini** izlemektir.
- NUTS1 bölgelerinde seçilen **26 ilde her ay** tesadüfi olarak seçilen **800 kişi** ile görüşülüyor. 3 aylık (çeyrek) bazda görüşme sayısı **2400** olarak gerçekleşiyor.
- Bilgisayar destekli telefon görüşmesi yöntemi (**CATI**) kullanılıyor.
- Yaş, cinsiyet, çalışma durumu ve meslek kontrol kotası olarak uygulanıyor.

3.2. Demografik Bilgiler

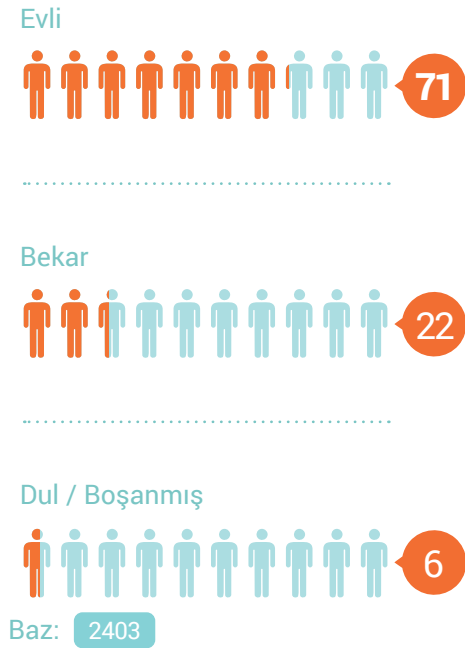
DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2016 4. ÇEYREK

HANEHALKI TİPİ

MEDENİ DURUMU

KONUT TİPİ

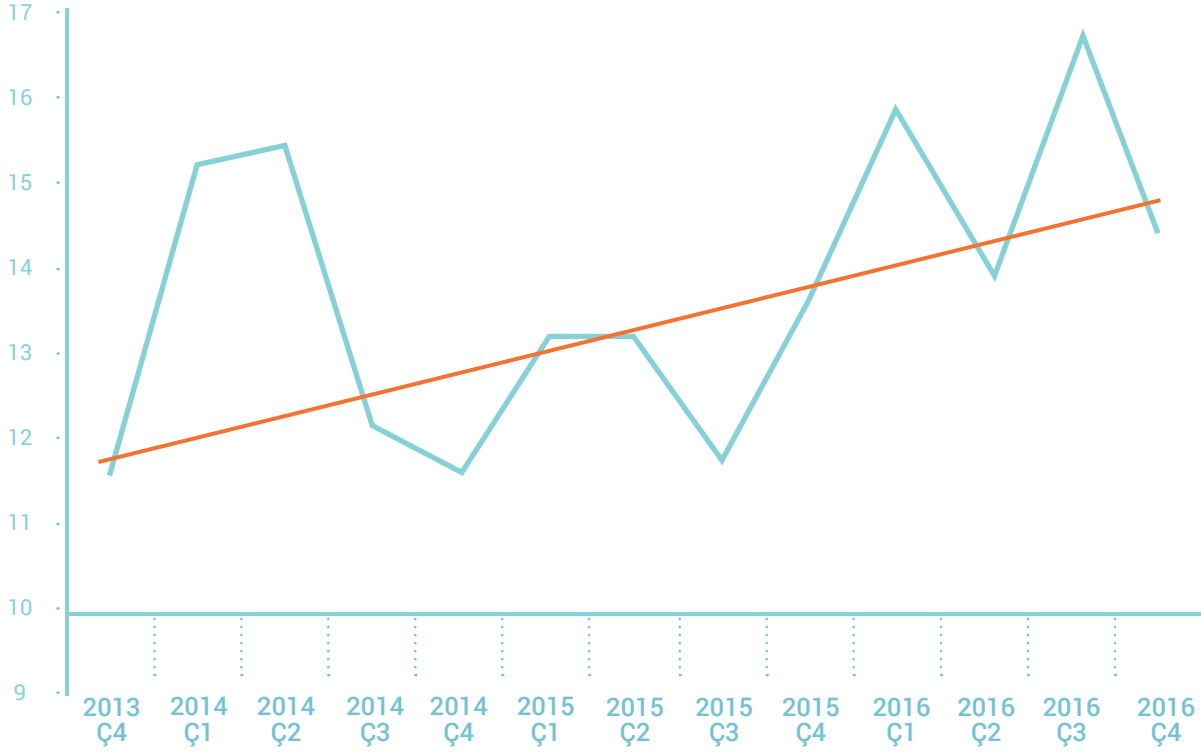

TANIM

- Tasarruf, sözlük anlamı itibariyle “sarf edilmeyen” anlamına geliyor.
- **Bu araştırma kapsamındaki TASARRUF ise şu kalemleri içeriyor:**
 - Bankalarda duran TL veya döviz cinsinden vadeli hesaplar
 - Bankalarda ve/veya aracı kurumlarda duran hisse senedi, hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul değerlerin parasal tutarı
 - Bankalarda duran yatırım hesapları ve katılım fonları
 - Bireysel emeklilik fonları
 - Bankalarda vadesiz hesapta / likit fonda TL veya döviz cinsinden duran miktarın o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
 - Cüzdan, kasa, yastık altında duran paranın (döviz, altın dahil) o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
- Araştırmaya katılanlara, bu tanıma uygun olarak tasarrufları olup olmadığı soruluyor.

KENTSEL NÜFUSTA TASARRUF ORANI 2016'NIN 3. ÇEYREĞİNDE EN YÜKSEK DÜZEYİNE ULAŞTI

TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANININ ZAMAN SEYRİ

Tasarruf Oranı

Tüketimin finansmanı amacıyla borç kullanma ihtimali (Gelecek 3 aylık dönemde)

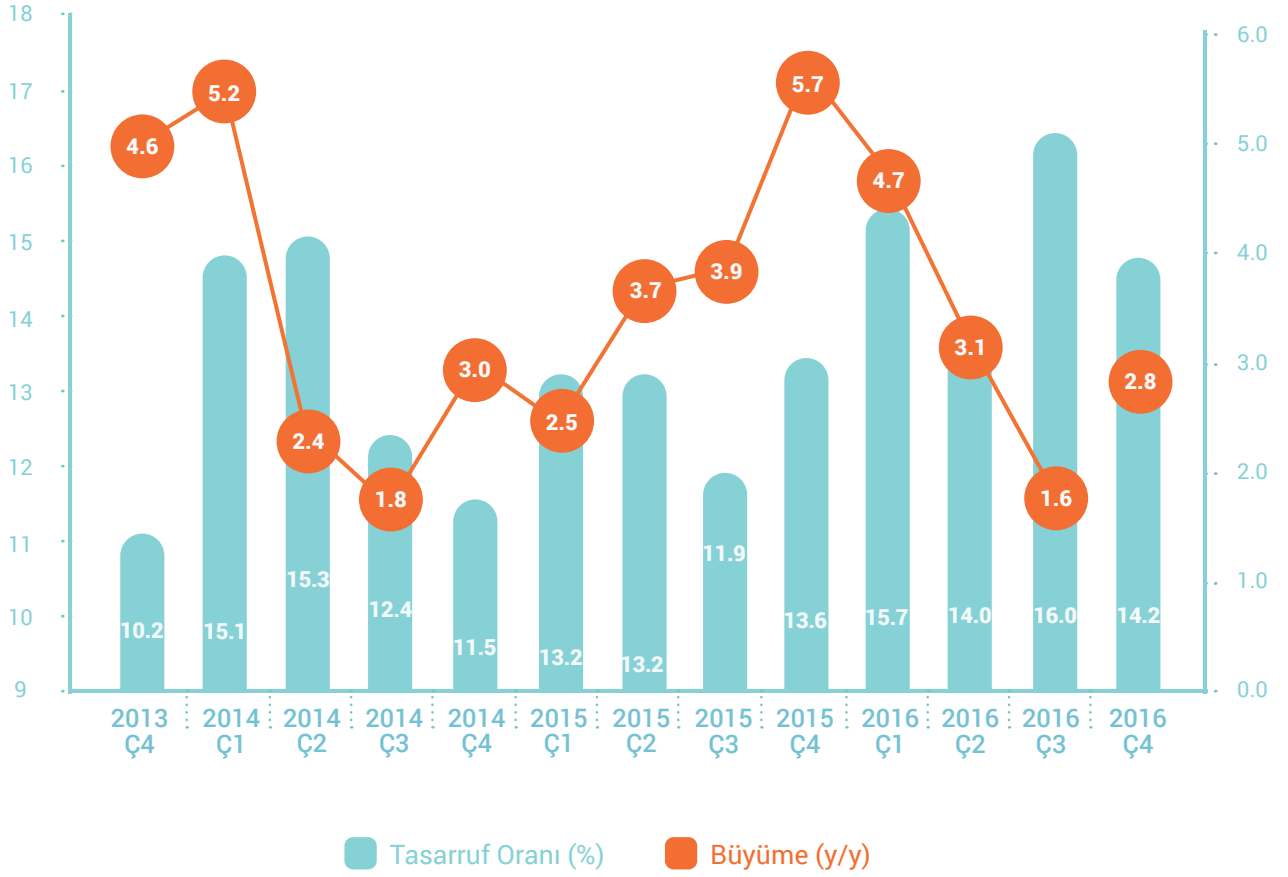
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın (TTEA) 2016 son çeyrek sonuçlarına göre, 2015'in ikinci yarısından itibaren (2016'nın ikinci çeyreği hariç) yukarı yönlü bir eğilim sergileyen kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı %16.7'yle çalışmanın başladığı 2011 sonundan bu yana en yüksek düzeye ulaştıktan sonra sert bir gerileme kaydetti ve %14.5'e geldi. Bu gelişmeye rağmen, verilerin tamamı incelendiğinde tasarruf sahipliğinin, dalgalı ama düşük bir eğimle artmaya devam ettiği anlaşıyor. Ek olarak, tasarrufu ol-

mayan ve gelecekte tasarruf yapmayı planlamayanların oranı ise %60 ile bir önceki çeyreğe göre küçük bir artış kaydetti ve bir yıldan uzun süreden beri gözlenen en yüksek düzeye geldi.

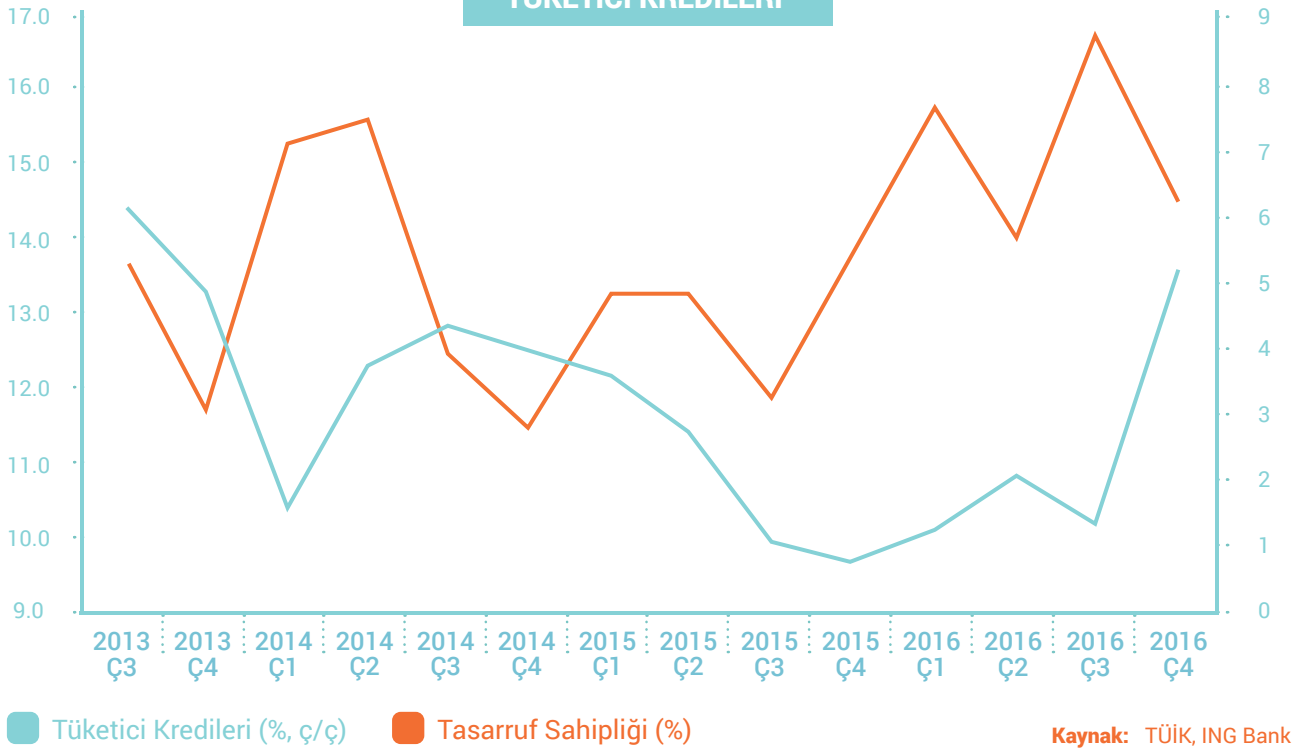
Küresel piyasalar, 2016'nın son çeyreğine yılsonunda bir artış olabileceğine dair güçlü sinyal vermesinin ardından ABD Merkez Bankası (Fed)'nin olası sıkılaştırma adımı ve zamanlamasına dair değerlendirmelere odaklanarak girerken, yurtdışında ise Moody's'in not indiriminin de etkilediği döviz kuru genelde yukarı yönlü bir

GSYH BÜYÜMESİ

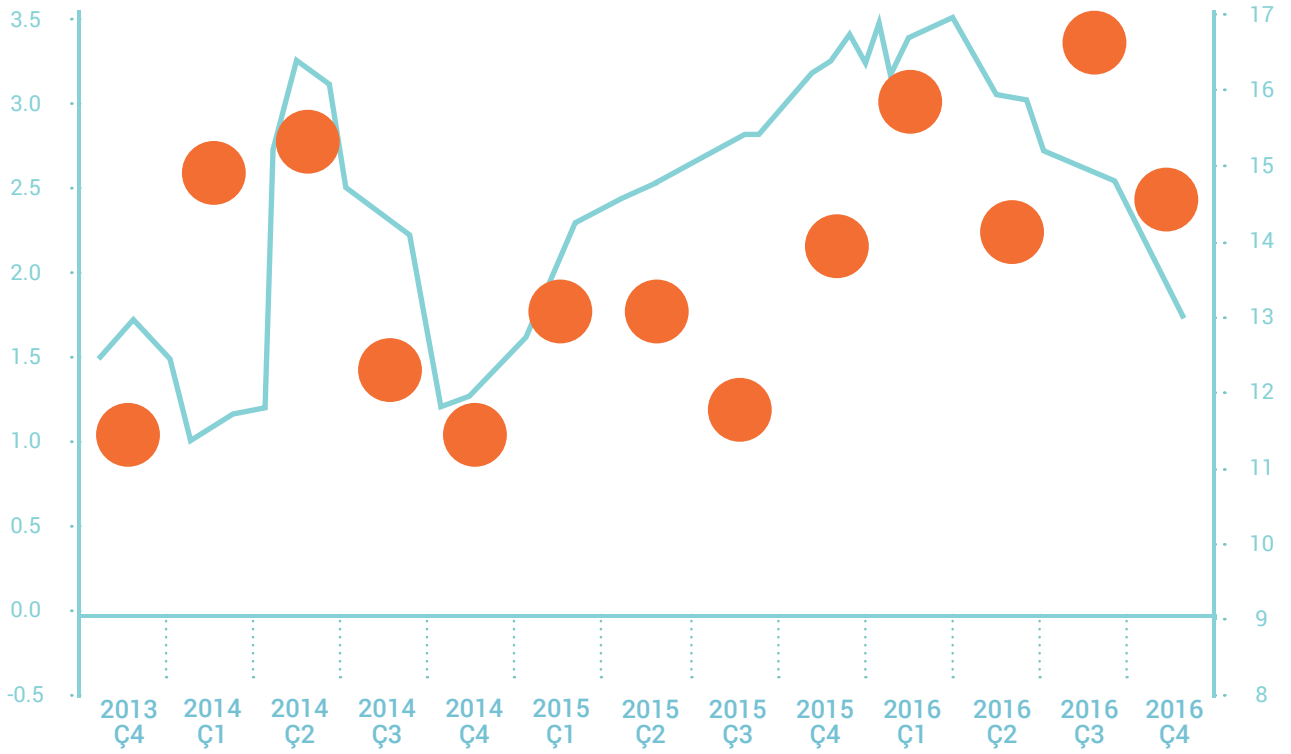
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi - IPSOS - KMG - ING Bank)

TÜKETİCİ KREDİLERİ

Kaynak: TÜİK, ING Bank

REEL MEVDUAT FAİZİ

Reel Mevduat Faizi

Tasarruf Oranı

* Reel Mevduat Faizi = Mevduat Faizi - MB Beklenti Anketi (12 Aylık)
Kaynak: TÜİK, MB, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

seyir izledi. Bu dönemde, devam eden politik risk algısı (bir referandumu da gündeme getiren Anayasa tartışmaları ile bazı milletvekilleriyle ilgili yasal süreç), jeopolitik problemler ve cari dengede iyileşme sürecinin sona erdiğine dair işaretler TL'yi önemli ölçüde baskı altında tuttu. Ek olarak, yeni ABD yönetiminin gevşek maliye ve sıkı para politikalarını beraberinde getireceği beklentileri ABD Doları'nı daha da güçlendirecek bir çerçeveye işaret ederken, bu durum genelde gelişmekte olan ülke varlıklarına özelde TL'ye olumsuz yansıyan bir diğer faktör oldu. Büyüme tarafında ekonomik aktivitede gözlenen yavaşlamanın 3. çeyrekte eksiye dönen hızı 4. çeyrek ve sonrası için aşağı yönlü risklerin güçlendiğini ortaya koydu. Politika yapıcıların kredi büyümesini hızlandırma adına attıkları adımlar bankacılık sektöründe özellikle bireysel krediler kaynaklı ivmelenme sinyalleri verirken,

maliye politikalarındaki destekleyici adımlar son dönemde daha da ağırlık kazanmış bulunuyor. Ancak, politik gelişmelere olan duyarlılık ve TL'nin son değer kaybı dikkate alındığında ekonomide toparlanma öngörülerden daha yavaş seyredebilir. İşsizlik ise, mevsimsel olarak düzeltilmiş işsizlik oranının Nisan sonrasında hızla yükselerek %12'ye yaklaşırken 2010'dan bu yana en yüksek düzeye yakın seyretmesi bir diğer önemli gelişme olarak dikkat çekiyor.

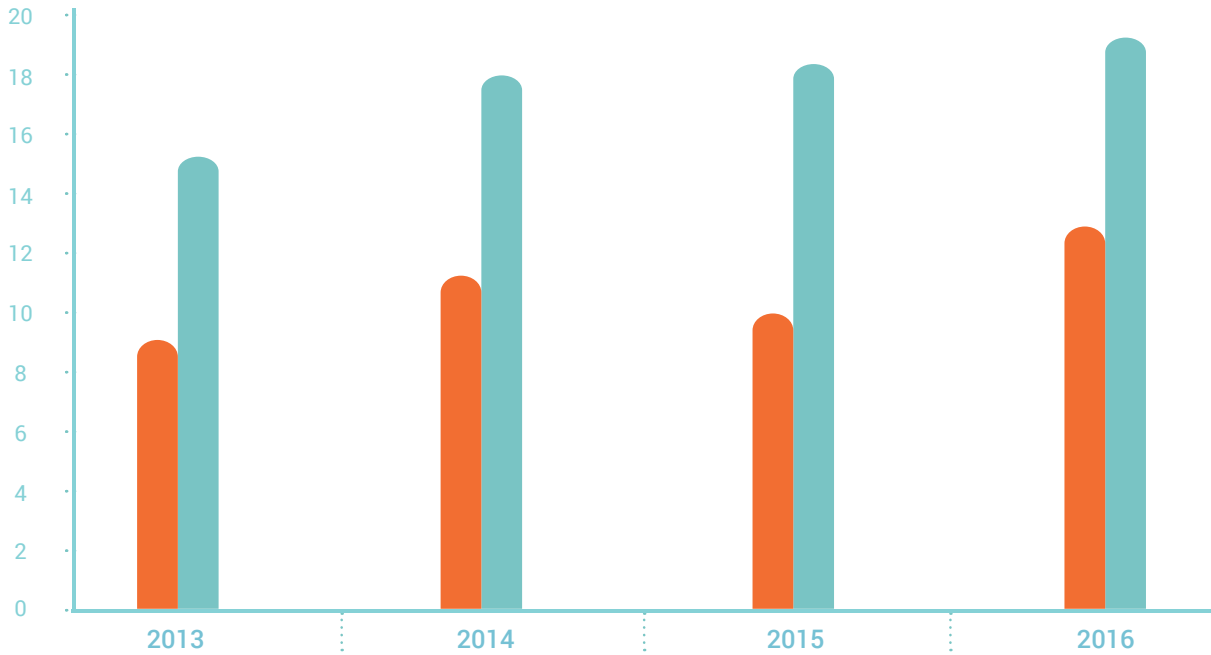
Ekim sonrasında likidite araçlarını kullanmaya yeniden ağırlık veren ve pahalı fonlamanın payını hızla yükseltip Ocak 2014'teki erken PPK öncesinden bu yana gözlenen en yüksek düzeylere çekerek ortalama fonlama maliyetini artıran MB'nin bu adımlarına rağmen, 2016'nın son çeyreğinde mevduatlara uygulanan ortalama faiz oranları ortalama bazda sınırlı bir gerileme kaydetti.

	2013 Ç3	2013 Ç4	2014 Ç1	2014 Ç2	2014 Ç3	2014 Ç4	2015 Ç1	2015 Ç2	2015 Ç3	2015 Ç4	2016 Ç1	2016 Ç2	2016 Ç3	2016 Ç4
Tasarrufum var (%)	13.7	11.6	15.1	15.3	12.4	11.5	13.2	13.2	11.9	13.6	15.7	14,0	16,7	14,5
Enflasyon (ort. ç/ç)	1.0%	2.3%	3.6%	2.1%	0.7%	1.6%	3.0%	2.9%	0.5%	2.8%	2.2%	1.3%	1.5%	2.4%
Tarımdışı işsizlik (unadj, quarterly avg)	11.1%	11.1%	11.9%	10.9%	12.3%	12.7%	13.1%	11.6%	12.3%	12.5%	13.0%	11.0%	13.0%	14.1%
USD/TRY (ortalama) **	1.97%	2.02%	2.22%	2.11%	2.16%	2.26%	2.46%	2.66%	2.85%	2.91%	2.94%	2.90%	2.90%	3.3%
USD/TRY artışı *	7.1%	3.0%	9.4%	-4.7%	2.4%	4.6%	8.7%	8.5%	6.6%	2.2%	1.3%	-1.7%	2.3%	10.7%
50:50 EUR:USD döviz sepeti (ortalama) **	2.29%	2.39%	2.63%	2.50%	2.51%	2.54%	2.62%	2.81%	3.02%	3.05%	3.09%	3.08%	3.0%	3.4%
%50 USD: %50 EUR döviz kuru sepeti artışı *	7.9%	4.6%	9.8%	-4.6%	0.4%	1.1%	2.8%	7.0%	7.4%	1.4%	1.6%	-0.4%	1.7%	8.8%
Mevduat Faizi (ortalama)	7.5%	7.7%	9.5%	10.0%	8.7%	8.9%	9.1%	9.6%	10.1%	10.6%	10.9%	10.5%	9.9%	9.7%
2-yıllık gösterge tahvil faizi (ortalama)	9.0%	8.7%	10.8%	9.1%	8.5%	8.5%	8.0%	9.7%	10.5%	10.6%	10.9%	9.4%	9.0%	9.9%
Altın (ortalama, USD)	1.329	1.271	1.292	1.290	1.282	1.267	1.219	1.193	1.125	1.103	1.182	1.258	1.335	1.216

* Dönem ortalamalarının değişimi, TCMB kurları ** Reuters kurları

Kaynak: TÜİK, TCMB, Thomson Reuters, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi - IPSOS - ING Bank)

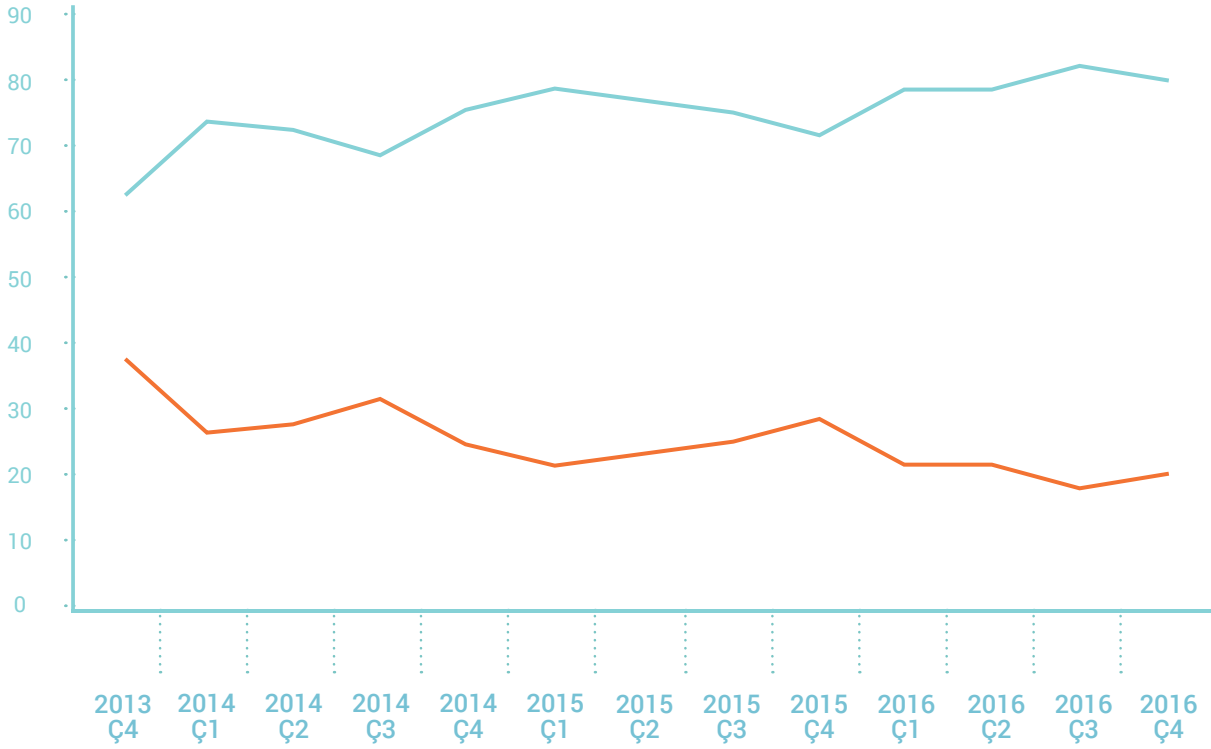
ÇOCUKLU VE ÇOCUKSUZ BİREYLERDE TASARRUF

■ Tüketici Kredileri (% ç/ç) ■ Tasarruf Sahipliği (%)

Kaynak: TÜİK, ING Bank

TASARRUF ARAÇLARININ KIRILIMI

■ Sistem İçi

■ Sistem Dışı

Kaynak: Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

Enflasyon ise TL'deki değer kaybının yansımaları, vergi ve kamu fiyat ayarlamaları ile gıda grubunda ortalamaya dönüş eğilimi ve enerji fiyatlarındaki baskılar sonucunda 2016'nın özellikle son ayında hızla yükseldi. Enflasyon beklentilerini de olumsuz etkileyen bu gelişmelere paralel olarak, tasarrufların değerlendirildiği en önemli yatırım araçlarından olan bankaların yeni açtıkları TL mevduatlara uyguladıkları faizin gelecek bir yıllık dönemdeki enflasyon beklentisiyle reele çevrilerek elde edilen getiri 2016'nın dördüncü çeyreğinde de aşağı yönlü seyrini sürdürdü.

Özetle, artan işsizliğin bir sonucu olarak tasarruf etme imkanını kısıtlayan gelir yetersizliği ve özellikle enflasyonun yukarı yönlü seyrettiği bir ortamda gerilemeye devam eden reel mevduat faizleri dördüncü çeyrek boyunca tasarruf sahipliğine

yönelik davranışları olumsuz etkilemiş gözüküyor. Türkiye'de reel mevduat faizleriyle tasarruf sahipliği arasındaki bağıntı ilişkinin doğrusal olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum ise reel faiz oranı düşük olduğu takdirde, geleceğe bırakılmadan bugün yapılacak tüketimin maliyetinin düşeceğini ileri süren ikame etkisinin etkili olmuş olabileceğini akla getirmektedir. Yine de Türkiye'deki tasarruf eğilimlerine yönelik çalışmalarda reel faiz ve tasarruf sahipliği oranı arasında net bir ilişki olduğuna dair güçlü bir kanıt olmadığı unutulmamalıdır. Öte yandan, BDDK'nın attığı özellikle tüketici kredi büyümesini destekleyici adımların da tasarruf sahipliğini etkilemeye devam ettiği de anlaşılmaktadır.

Nitekim iki değişken arasındaki bağıntının -0.4 ile oldukça güçlü olması bu değerlendirmeyi desteklemektedir.

TTEA'da dikkat çeken diğer noktalar ise şöyle özetlenebilir:

- Daha önceki çeyrek dönemlerde elde edilen sonuçlarda da görüldüğü üzere; çocuklu bireyler görece daha az tasarruf etmektedir. Çocuklu oranının %68, ortalama çocuk sayısının ise 2.4 olduğu örnekleme, geçtiğimiz yılın son çeyreğinde tasarruf oranında gözlenen sert düşüş ağırlıklı olarak çocuksuz bireylerin tasarruf sahipliğinde gözlenen sert düşüşten kaynaklandı. Buna göre; çocuksuz bireylerde tasarruf sahipliği oranı %21'den %15'e son üç yılın en düşük düzeyine gelirken, aynı dönemde çocuklu bireylerde oran da %15'ten %14'e küçük bir gerileme kaydetti.
- TTEA'ya göre, genç nüfus içerisinde tasarruf etme olasılığı yüksektir. 2013 yılının üçüncü çeyreğinden bu yana genel trende bakıldığında, tasarruf sahipleri içerisinde 25-34 yaş grubunun en yüksek paya sahip görülmektedir. Açıklanan son verilere göre; 2016'nın üçüncü çeyreğinde 25-34 yaş grubu %31 ile ağırlığını korurken, daha önceki dönemlerde oldukça yüksek olan ve zaman zaman ikinci sırada yer alan 18-24 yaş grubunun payı %11'e doğru sert bir düşüşle en geriye düşmüştür. Nitekim, bu gruptaki tasarruf sahipliği oranının 3. çeyrekte %19'la tüm yaş grupları arasında en yüksekken 4. çeyrekte %9'la hem gruplar arasında son sıraya gerilemesi ve hem de şimdiye kadarki en düşük tasarruf oranı olması (Not: Bu düşüş çok sert ve önceki bulgularla çelişiyor, hata olabilir mi?) çeyreklik bazda çalışmanın ortaya koyduğu tasarruf sahipliği gerilemesinde en önemli belirleyici faktör olduğuna işaret etmektedir.

• Hane halkı finansal varlıklarının kompozisyonu incelendiğinde ise:

- Mali sistem içi varlıkların (yastık altı altın ve diğer değerli taş ve metal ile yastık altı döviz / TL hariç diğer tüm finansal varlıklar) toplam varlıklardaki payının son dört çeyrekte 2014'ün sonundan bu yana %75'in üzerinde seyretmektedir. Öte yandan, kayıt dışı varlıkların oranı 2016'nın ilk üç çeyreğinde geriledikten sonra son çeyrekte küçük bir artış kaydetmiştir. Yine de genel trend çalışmanın başından bu yana sistem dışından sistem içine giriş yönündedir.
- Toplamin beşte dördüne yakını oluşturulan sistem içi tasarrufların kompozisyonuna bakıldığında; 2016'nın ikinci çeyreğinde %33 paya sahip olan mevduat ürünleri yılın ikinci yarısında TL ve döviz cinsi vadeli hesapların ve vadesiz mevduatların payındaki artışa paralel yükselerek %42'ye ulaşmış ve baskınlığını korumuştur.
- TTEA'nın başlangıcından bu yana bir artış eğiliminde olan mevduat dışı (system içi) ürünlerin payı son iki çeyrekte %45'ten %37'ye gerilemiştir. %30 payla çalışmanın başlangıcından bu yana en yüksek düzeye ulaşan bireysel emeklilik yatırımlarının yükseliş trendine rağmen mevduat dışı ürünlerin payının gerilemesinde diğer kalemlerin geneline yayılan düşüş belirleyici olmuştur. Bu durum yatırım tercihlerinde mevduat ve bireysel emeklilik alternatiflerinin temel iki kalem olarak belirginlik kazandığını ortaya koymaktadır. Yeni işe girenler ve iş değiştirenlerin otomatik olarak bir bireysel emeklilik sistemine kayıt olacakları sistem değişikliği de bireysel emekliliği destekleyecektir.

Prof. Dr. Alpay Filiztekin
Sabancı Üniversitesi

Dr. Muhammet Mercan
Baş Ekonomist, ING Bank

5. İletişim Bilgileri

info@tasarrufegilimleri.com

ING Bank girişimi ile hayata geçirilen **“Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması”**, Sabancı Üniversitesi gözetiminde yürütülmekte, saha araştırması IPSOS tarafından yapılmaktadır.

ÖNEMLİ AÇIKLAMA:

“Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.”

ING BANK

2016

4. ÇEYREK RAPORU

ING

